

çok iş yaptık.

6 Şubat Depremleri Kapsamında
KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE
ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

6 Şubat Depremleri Kapsamında KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

2024

Araştırma Ekibi

Gülfer Kırbaş
Merve Ayşe Köseoğlu

Araştırma Raporunu Hazırlayanlar

Gülfer Kırbaş

Son Okuma ve Düzenleme Desteği Verenler

Merve Ayşe Köseoğlu
Semra Canbulat
Yaprak Aydın Tınaz

Fotoğraflar

Merve Ayşe Köseoğlu

Tasarım

Longway Media

*Bu raporun yazılmasını sağlayan araştırma Türkiye
Yerel STK İnsani Forumu desteğiyle gerçekleştirilmiştir.*

ÇemberDE Kimdir?

Çember Sivil İnisiyatif Derneği (ÇemberDE), 6 Şubat depremlerinin ardından kadın odaklı bir afet müdahalesi deneyiminin üzerine 2023 yılında kuruldu. Dayanıklı toplum ve eşit, dengeli, adil kalkınma vizyonu ile hareket eden ÇemberDE, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı ve kadınların sivil alanda güçlenmesini desteklemeyi amaçlar. ‘ÇemberDE buluştuk, çemberleri çoğaltacağız.’ sloganıyla kadınların bir araya gelebileceği güvenli alanlar oluşturmayı hedefleyen dernek, kadınların daha fazla alanda söz sahibi olması, çözüm üretmesi ve harekete geçmesi için daha çok bir arada durmayı ve kadın örgütlülüğünü güçlendirmeyi önceliklendirir.

- 🌐 cemberdernek.org
- ✉ cemberde@cemberdernek.org
- 📷 [cemberdernek](https://www.instagram.com/cemberdernek)

Giriş

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda gerçekleşen ve 10 ili etkileyen büyük depremler, milyonlarca insanın hayatını kökten değiştirdi. Bu afet, yalnızca fiziksel yıkıma yol açmakla kalmadı, aynı zamanda toplumsal ve insani krizleri de derinleştirdi. Ülkemizde hem kamu kurumları, hem özel sektör, hem de sivil toplum kuruluşları açısından afetlere yeterince hazırlıklı olunmadığı gerçeği açığa çıkarken, afet sonrası müdahale süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının sağladığı katkıların ne kadar değerli olduğu da görüldü.

Bununla birlikte afetlerin kadınlar açısından toplumsal cinsiyet rolleri, afet bölgelerindeki geleneksel ve kültürel kodlar, sosyo-ekonomik eşitsizlikler nedeniyle daha yıkıcı etkileri olduğu gözler önüne serildi. Gerek müdahale gerekse iyileştirme süreçlerinde kadınların ve dezavantajlı grupların yaşadığı sorunlar, insani yardımlara erişimlerdeki güçlükler, sahada cinsiyete duyarlı bir afet yönetimi planlamanın da ne kadar hayati olduğunu gösterdi.

Türkiye'de eşitsizlikleri dikkate alan, cinsiyete ve yaşa duyarlı, etkili ve uygulanabilir risk yönetim planlarının eksikliği, mahallelerden kentlere kadar her düzeyde kadınların, çocukların, yaşlıların

ve engelli bireylerin pek çok ihtiyacının göz ardı edilmesine neden olurken, özellikle kadınları, yaşanan her krizde sosyal, ekonomik ve sağlık açısından daha derin bir şekilde etkilemektedir.

Afet sonrası müdahale ve kriz yönetimi alanındaki mevcut planlama anlayışlarının yetersizliğine karşın bu zorlu süreçte kadın örgütleri, afetin ilk anlarından itibaren gösterdikleri duyarlılık, destek ve özverili çalışmaları ile toplumsal dayanışmanın en çarpıcı örneklerini sundular. Kadın örgütleri, insani yardım deneyimlerinin olmamasına ve kısıtlı kaynaklara rağmen, sahada ve uzaktan organize ettikleri çalışmalarla büyük bir fark yarattı. Kadın örgütlerinin bu süreçte ortaya koyduğu insani yardım çalışmaları, cinsiyete dayalı ihtiyaçların önceliklendirildiği bir dayanışma modeli oluşturdu.

Çoğumuz insani yardım alanında çalışmıyor olsak da, alana hızlı bir şekilde dahil olduk, büyük çabalar sarf ettik ve pek çok konuda değerli deneyimler kazandık. Bu raporla, afet sonrasında kadınların ve kadın örgütlerinin alandaki müdahale kapasitesini ve bu çalışmaların etkililiğini ortaya koymak istiyoruz. Kadın örgütlerinin afet sahasındaki deneyimlerini görünür kılarak, kadınların

afet sonrası müdahale sürecinde oynadığı kritik rolü daha geniş bir çerçevede değerlendirmeyi amaçlıyoruz.

Özellikle ulusal ve uluslararası yardım kuruluşları, büyük ölçekli, sayı odaklı ve genellikle özelleşen ihtiyaçları göz ardı eden bir anlayışla çalışmaktadır. Kadın örgütlerinin bu süreçte erişebildikleri

sınırlı fonlarla yürüttüğü özverili çalışmalar, yerel sivil toplum örgütlerinin kriz dönemlerinde oynayabileceği kritik rolü ve mikro ölçekli müdahalelerin ne kadar etkili olduğunu göstermiştir. Oysa dünya genelinde yapılan araştırmalara göre, insani yardım fonlarının yalnızca %5'ten azı^[*] kadın

hakları örgütlerine ulaşmakta; bu da mevcut insani yardım sisteminin en çok ihtiyaç duyan gruplara ulaşmada nasıl yetersiz kaldığını gözler önüne sermektedir.

Bu rapor, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra Adıyaman ve Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren 8 kadın örgütü, 5 yerel kadın topluluğu

ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kadınlarla yapılan görüşmeler, anketler ve odak grup görüşmeleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışmamız, kadın örgütlerinin afete müdahale kapasitelerini, bu müdahalelerin etkisini, karşılaştıkları zorlukları ve gelecekte krizlere daha hazırlıklı olabilmeleri için

gerekli stratejileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kadın örgütlerinin kriz dönemlerinde cinsiyet eşitliği temelli dayanışma ve müdahale kapasitesinin sadece afet anında değil, uzun vadeli toplumsal iyileşme süreçlerinde de ne kadar kritik bir rol oynadığını vurgulamayı hedefliyoruz. Bu çalışmanın, afetlere

yönelik hazırlık ve müdahale süreçlerinde kadın örgütlerinin güçlendirilmesi için yol gösterici olmasını, bu sürecin yerel dayanışma ve toplumsal cinsiyet temelli çözümlerle birlikte ele alınması gerektiğine dikkat çekmesini umuyoruz.

Bugün, dünya çapında insani yardım sektörüne 45 milyar dolardan fazla kaynak aktarılmasına^[*] rağmen, bu kaynaklar krizlerin en fazla etkilediği gruplara ulaşmaktan hala çok uzakta.

*)Development Initiatives Global Humanitarian Assistance Report 2023
<https://devinit.org/resources/global-humanitarian-assistance-report-2022/>

*) UN Women Generation Equality Accountability Report 2023

<https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-09/generation-equality-accountability-report-2023-en.pdf>

İÇİNDEKİLER

Metodoloji	7
Araştırma Katılımcıları	9
Araştırma Sonuçları	
1. Kadın Örgütlerinin Afet Sonrası Harekete Geçmelerini Sağlayan Temel Faktörler	10
2. Bölgeye Ulaşmalarını Kolaylaştıran Etkenler	12
3. Kadın Örgütlerinin Afet Sonrası Çalıştıkları Alanlar	14
4. Afet Bölgesinde Kurulan Kadın Örgütleri Ve Topluluklarının Afet Müdahalesindeki Etkisi	18
5. Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Sürecinde Karşılaştıkları Engeller	20
6. Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Geliştirdikleri Çözümler	22
7. Kadın Örgütlerinin Afet Bölgesindeki Deneyimlerinden Öğrendikleri Dersler	24
8. Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Çalışmaları Sırasında Diğer Kurumlar Ve Örgütlerin Çalışmalarına Dair Gözlemleri	27
9. Kadın Örgütlerinin Olası Yeni Afetlere Hazırlık Ve Müdahale için İhtiyaçları	30
10. Kadın Çalışan Deneyimi	33
Sonuç	35
Öneriler	39
Ek 1: Anket Soruları	41
Ek 2: Odak Grup Görüşme Soruları	44

Metodoloji

ÇemberDE olarak 6 Şubat depremlerinin üçüncü haftasından bu yana sahadayız. Süreçte bir kadın örgütü olarak inandığımız feminist ilkelerle çalıştık ve feminist afet müdahalesini deneyimledik. Afet müdahalesi ve insani yardım alanında feminist bakış açısının ne kadar elzem olduğunu gördük. Bugün artık yaşadığımız deneyimi değerlendirmek istediğimizde de süreci kendi durduğumuz noktadan ele almanın gerekliliğine inanıyoruz. Bu araştırmayı bütün bu sürecin sonunda ÇemberDE ekibi olarak bizzat kendi deneyimimizden ve gözlemlerimizden yola çıkarak şekillendirdik. Her türlü bilgi üretiminin belli bir konumlanmanın ürünü olduğunu bilerek, kendi konumumuzun ve gözlemlerimizin oluşturduğu bir lensle kadın örgütlerinin görünmeyen deneyimlerini görünür kılmayı amaçladık.

Kadınların sahadaki varlığına ve etkisine geniş bir perspektiften bakabilmek amacıyla araştırmayı 3 aylık

olarak tasarladık. İlki kadın örgütleriydi. Araştırmaya katılan 8 kadın örgütü ile 35 sorudan oluşan bir anket ve yaklaşık bir saat süren derinlemesine görüşmeler yaptık. Hem bizzat örgütlerle iletişim kurarak hem de açık çağrı ile örgütleri araştırmaya davet ettik. İkinci ayakta afetten sonra yerelde oluşmuş kadın topluluklarıyla da odak grup görüşmeleri

yaptık. Son olarak da afet bölgesinde sivil toplum kuruluşlarında çalışan kadınlarla bir “Afet Sahasında Kadın Çalışan Deneyim Atölyesi” gerçekleştirdik. Atölyeye 7 kurumdan 16 çalışan katılmıştır.

Araştırmanın kapsamını daha sonra genişletmeyi umarak Adıyaman ve Kahramanmaraş olarak sınırlı tuttuk. Buna rağmen Hatay’dan da anket dolduran bir örgüt oldu. Ancak belirtmek gerekir ki Hatay’da hem yerel hem de dışarıdan gelen pek çok kadın örgütü bulunmaktadır. Bu açıdan araştırmanın genişlemesi ve derinleşmesi için gelecekte Hatay deneyimini de ele almak gerektiğini düşünüyoruz.

Araştırmaya katılan 8 kadın örgütü ile 35 sorudan oluşan bir anket ve yaklaşık bir saat süren derinlemesine görüşmeler yaptık.

KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

Araştırma, katılımcıların 6 Şubat depremlerinden sonraki 1 yıllık deneyimine odaklanmaktadır.

Araştırma sırasında kadın örgütlerinin katılımını sağlamakta zorluklarla karşılaştık. Bunun nedeni kadınların oldukça zor koşullarda hayatta kalmaya çalışırken değerlendirme çalışmalarına zaman ayırmakta zorlanmaları oldu. Görüşmeyi başardığımızda ise kadınlar o zamana kadar deprem sonrası deneyimlerini değerlendirme fırsatı bulamadıklarını ifade ettiler. Bununla birlikte görüşmelerimizin deprem sonrası deneyim üzerine düşünme fırsatı sunduğunu; bu deneyimi hatırlamanın, aktarmanın, üzerine sorular sormanın yapılan işin büyüklüğünü de fark etmeyi sağladığını ve bir güçlenme ortamı yarattığını gözlemledik.

Araştırma Katılımcıları

Örgüt Adı	Örgüt Merkezi	Çalışma Bölgesi
Afet ve Kadın Çalışmaları Derneği	Batman	Adıyaman - Batman
Çember Sivil İnisiyatif Derneği	Eskişehir	Adıyaman Kahramanmaraş - Hatay
Dayanışmanın Kadın Hali Derneği	Diyarbakır	Adıyaman - Diyarbakır
Göçmen Dayanışma Derneği	İstanbul	Adıyaman
Kadının İnsan Hakları Derneği	İstanbul	Adıyaman - Diyarbakır Malatya
Lider Kadın Derneği	Mardin	Adıyaman - Mardin
Kahta Değişim Meclisi Derneği - Kadın Grupları	Adıyaman	Adıyaman
Mutlu Besin Kadın Kooperatifi	Kahramanmaraş	Kahramanmaraş
Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası	Hatay	Hatay
4 Kadın Topluluğu	Adıyaman	
1 Kadın Topluluğu	Kahramanmaraş	
Sivil Toplum Çalışanı Kadınlar		Adıyaman

Araştırma Sonuçları

1-Kadın örgütlerinin Afet Sonrası Harekete Geçmelerini Sağlayan Temel Faktörler

Kadın örgütlerinin afet bölgesine gitme kararını alırken geniş bir afet müdahale veya insani yardım deneyimleri olmamasına rağmen harekete geçmelerinde etkili olan faktörlerin şu temalar etrafında şekillendiğini görüyoruz:

1-Toplumsal Sorumluluk ve Dayanışma Bilinci

Kadın örgütleri, depremin yarattığı büyük insani kriz karşısında toplumsal sorumluluk hissederek hızla harekete geçmiştir. Dayanışma kültürünü temel bir motivasyon kaynağı olarak benimseyen bu örgütler, afet anında kadınlar, çocuklar ve diğer dezavantajlı grupların özel ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde sahaya inmiştir.

2-Yerel Bilgi ve Bağlantılar

Özellikle afet bölgesine yakın şehirlerde faaliyet gösteren kadın örgütleri, yerel topluluklarla kurdukları bağlar ve bölgeye dair bilgileri sayesinde

hemen müdahale edebilmiştir. Bu yerel bağlantılar, örgütlerin lojistik ihtiyaçlarını karşılamalarına ve sahadaki aktörlerle iş birliği yaparak hızlıca organize olmalarına olanak tanımıştır. Örgütler afet bölgesine yakın olmaları dahi kadın örgütlülüğünden kaynaklanan ilişkiler sayesinde yerelle hızlı bağlantı kurabilmişlerdir. Bununla birlikte hiç bağlantıları yoksa bile kadın saha çalışmasından edindikleri deneyimle yerel dinamiklere hızla ayak uydurmuş ve yerelden kadınlarla güven ilişkisi kurarak çalışma yürütebilmişlerdir.

3-Kriz Anında Hızlı Mobilizasyon ve Esneklik

Kadın örgütleri, küçük ve esnek yapıları sayesinde kriz durumlarında hızlı mobilizasyon kabiliyetine sahip olmuştur. Geniş insani yardım tecrübesine sahip olmamalarına karşın sahaya hızlıca inme, karar alma ve uygulama kapasiteleri, merkezi veya büyük kuruluşlara kıyasla daha çabuk ve etkili müdahalede bulunmalarını sağlamıştır.

4-Toplumsal Cinsiyet Perspektifine Dayalı Duyarlılık

Kadın örgütleri, afetlerin kadınlar ve çocuklar gibi gruplar üzerinde yarattığı farklı ve derin etkilerin farkında olarak sahaya gitme gerekliliğini hissetmiştir. Bu duyarlılık, kadın örgütlerinin afet sonrası müdahale süreçlerinde kritik bir boşluğu doldurmasına olanak tanımış, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bir bakış açısı ile yaptıkları tüm çalışmalar esasen alanda savunuculuk işlevi görmüştür.

5-Gönüllülük ve Topluluk Temelli Katılım

Kadın örgütleri, gönüllülerin ve yerel toplulukların katılımıyla hızlıca insani yardım operasyonlarına entegre olmuşlardır. Geniş çaplı profesyonel deneyime ihtiyaç duymadan, gönüllülerden ve bizzat topluluğun kendinden aldıkları destekle etkin müdahalelerde bulunmuşlardır.

6-Afet Öncesi Sosyal Çalışmalar ve Dayanışma Deneyimi

Afet müdahalesinden önceki dayanışma faaliyetlerinden ve sosyal projelerden kazandıkları tecrübe, bilgi ve beceriler, kadın örgütlerinin sahadaki müdahale kapasitelerini güçlendirmiştir.

Dayanışma ağlarını ve kriz yönetimi deneyimlerini geliştiren bu çalışmalar, örgütlerin afet sonrası sürece etkili müdahale edebilmelerini sağlamıştır. Araştırmaya katılanlar arasında 1999 deprem deneyimi olan bir örgüt vardır ve diğer örgütlerin kriz müdahale deneyimi mülteci çalışmalarına dayanmaktadır. İnsani krizlerde deneyimi olan örgütler, bu deneyimlerden aldıkları derslerle sahaya daha hazırlıklı çıkabilmişlerdir. Bu deneyimleri doğrultusunda ilgili fon kuruluşlarıyla temas etmeleri daha kolay olmuştur.

2. Kadın Örgütlerinin Bölgeye Ulaşmalarını Kolaylaştıran Etkenler

1-Sivil Toplum Ağları ve Dayanışma Pratikleri

Kadın örgütleri, sivil toplum içindeki mevcut ağlar ve iş birlikleri sayesinde sahada güçlü bir yer edinmiştir. Özellikle yerel ve ulusal düzeydeki bu ağlar, örgütlerin iletişim, lojistik ve koordinasyon becerilerini artırarak sahadaki etkilerini güçlendirmiştir.

2-Kriz Anında Topluluklara Yakın Olmanın Avantajı

Afet bölgesine ulaşmada büyük insani yardım kuruluşlarına kıyasla hızlı hareket eden kadın örgütleri, yereldeki ihtiyaçlara duyarlılıkları sayesinde sahada daha etkin ve yerel çözümler üretmiştir. Mahalle düzeyinde ve çok çeşitli örgütlenme çalışmaları yaptıkları, krizin farklı hallerini yaşayan kadınlarla çalışma/dayanışma deneyimleri sonucu topluluklarla daha hızlı bağ kurmuşlar ve hâlihazırdaki ilişkileri (kadın ağları dolayısıyla tanışıklık, yerel kadın hakları aktivistlerini tanıma, eğitici ağları dolayısıyla tanışma vb.) sayesinde sürece daha çabuk uyum sağlayarak, özel ihtiyaçlara daha etkin bir biçimde yanıt vermişlerdir.

3-Geniş Organizasyon Deneyimi ve Esneklik

Kriz yönetimi deneyimi olmasa bile daha önce yürütülen sosyal projeler, kaynak yaratma, topluluk oluşturma gibi alanlardaki deneyim, kadın örgütlerinin afet müdahalesi sırasında esnek hareket edebilmesini ve kriz ortamında hızlı kararlar almasını sağlamıştır.

4-Büyük Yapıların Yetersiz Kaldığı Alanlarda Alternatif Müdahale

Kadın örgütleri, büyük insani yardım kuruluşlarının erişemediği veya yetersiz kaldığı durumlarda, sivil toplum dayanışması ile bölgedeki ihtiyaçları karşılamıştır. Yerel bilgiye dayalı olarak kadınların ve çocukların ihtiyaçlarını daha iyi anlama yeteneği, büyük yapılar karşısında mikro müdahale anlamında çok daha etkili olmuştur.

5-Halihazırda Afet Bölgesinde Bulunma

Araştırma, sivil toplumun deprem öncesinde zayıf olduğu bir bölgede yürütülmüştür. Görüştüğümüz birer örgüt Adıyaman'da ve Kahramanmaraş'ta depremden önce kurulmuştur. Ancak bu birer örgütün varlığı bile topluluk olarak harekete geçmek, gerçek ihtiyacı görmek, gelen yardımların daha etkili

şekilde dağıtılmasını sağlamak, yerelin aktif katılımını sağlamak, dışarıyla bağlantı kurabilmek ve gelen yardımları yönlendirebilmek açısından büyük fark yaratmıştır. Bu etki yereldeki bütün sivil toplum örgütleri için geçerli olmakla birlikte kadın örgütleri nezdinde özelleşen ihtiyaçların görülmesini, kadınların afet müdahale sürecinde sadece mağdur olmanın ötesine geçerek etkin bir rol üstlenmesini sağlamıştır. Bu, uzun vadede yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli bir adımdır.

Sonuç: Yerel, hızlı ve esnek

Kadın örgütlerinin afet sonrası sahadaki hızlı mobilizasyonu, dayanışma kültürüne dayanan yapıları ve yerel topluluklarla kurdukları bağlar kritik bir etki yaratmışlardır. Bu örgütlerin müdahale sürecinde büyük ölçekli insani yardım kuruluşlarına göre daha küçük, yerelleşmiş ve esnek yapıları, afetten daha fazla etkilenmiş gruplara ulaşmakta benzersiz bir avantaj sağlamıştır. Geniş bir insani yardım deneyimine sahip olmasalar da toplumsal sorumluluk, dayanışma, cinsiyet odaklı duyarlılık ve yerel bağlantılar gibi faktörler, kadın örgütlerini sahaya hızla taşıyan başlıca unsurlar olmuştur. Hepsi de istisnasız hak temelli çalışan örgütler olarak sahada örnek oluşturacak çalışmalar yapmışlardır. Uzun vadede yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bir etki yaratmışlardır.

3. Kadın Örgütlerinin Afet Sonrası Çalıştıkları Alanlar

Afet sonrası kadın örgütleri ve yerel toplulukların yürüttüğü mikro müdahaleler, genellikle küçük ölçekli, yerel ihtiyaçlara odaklanan ve esnek bir şekilde uygulanan çalışmalardır. Bu müdahaleler, toplulukların acil ihtiyaçlarını hızlıca karşılamak, özellikle dezavantajlı/kırılgan/hassas gruplara (kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler... vb.) odaklanmak ve genellikle büyük kuruluşların ulaşamadığı yerlere erişmek için önemli rol oynar. Bununla birlikte örgütler, kapasitelerine ve finansal kaynaklara erişimlerine bağlı olarak oldukça büyük çaplı insani yardım faaliyeti yürütmüşlerdir. Kadın örgütlerinin afet sonrası mikro müdahalelerine dair bazı örnekler:

1. Psikososyal Destek ve Travma Müdahalesi

Örnek: Kadın örgütleri, afet bölgesindeki kadınlar ve çocuklar için travma sonrası psikososyal destek sağlama konusunda çalışmıştır. Küçük gönüllü ekipler aracılığıyla psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve topluluk liderleri, travmaya maruz kalan bireylere psikolojik danışmanlık hizmetleri sunmuşlardır. Bu tür hizmetler, topluluklar içinde güvenli alanlar oluşturarak travma sonrası iyileşme sürecine büyük katkı sağlamıştır.

Etkisi: Psikososyal destek, özellikle kriz durumlarında kadın ve

çocukların duygusal ve zihinsel sağlığını koruma açısından hayati önem taşır. Bu destek, toplulukların uzun vadede toparlanmalarına yardımcı olur.

2. Kadın ve Çocuklara Yönelik Barınma ve Güvenlik Sağlama

Örnek: Kadın örgütleri, afet sonrası kadınlar ve çocuklar için güvenli barınaklar ve alanlar oluşturmuşlardır. Bu barınaklar, özellikle şiddete maruz kalma riski altında olan kadınlar ve çocuklar için korunma sağlayan yerler olarak hizmet vermiştir. Ayrıca, hijyen kitleri,

bebek bakım malzemeleri ve diğer temel ihtiyaçlar bu alanlarda dağıtılmıştır.

Etkisi: Bu müdahale, özellikle kadınların ve çocukların savunmasız olduğu kriz anlarında güvenliklerini, temel haklarını ve ihtiyaçlarını sağlamada kritik rol oynamıştır.

3. Toplumsal Dayanışma ve Yardım Dağıtımı

Örnek: Yerel kadın örgütleri, afet bölgelerinde yerel dayanışma ağları kurarak gıda, su, giysi ve temel sağlık malzemelerinin dağıtımını organize etmişlerdir. Bu örgütler, genellikle yerel halkla iş birliği içinde hızlıca ihtiyaçların tespit edilmesini ve bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlamıştır.

Etkisi: Büyük yardım kuruluşlarının henüz ulaşamadığı alanlarda yerel kadın örgütlerinin hızlı müdahalesi, toplulukların temel ihtiyaçlarına

zamanında yanıt verilmesine imkan tanımıştır.

4. Kadın Sağlığı ve Hijyen Desteği

Örnek: Afet bölgelerinde kadın sağlığı ve hijyenine yönelik destek sağlayan mikro müdahaleler önemli rol oynamıştır. Kadın örgütleri, menstrüel hijyen kitleri, doğum kontrol malzemeleri ve anne-bebek bakım ihtiyaçlarını karşılayarak kadınların temel sağlık ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Bununla birlikte yaygın hijyen kitlerinde bulunmayan ve yerelin ihtiyacına yönelik olacak şekilde iç çamaşırı, kıyafet gibi özelleşen ihtiyaçları karşılamışlardır. Aynı zamanda su sanitasyon (WASH) alanında da çalışan kadın örgütleri bulunmaktadır.

Etkisi: Bu tür müdahaleler, özellikle kriz dönemlerinde sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı olduğu durumlarda

kadınların hijyen ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamada büyük bir fark yaratmıştır. Sahada örnek teşkil ederek önemli örnekler oluşturmuştur.

5. Çocuklara Yönelik Eğitim ve Etkinlikler

Örnek: Afet sonrası eğitimden uzak kalan çocuklar için, kadın örgütleri küçük ölçekli eğitim ve oyun grupları organize etmişlerdir. Gönüllü öğretmenler, psikolog ve sosyal hizmet uzmanları çocukların hem eğitim ihtiyaçlarını karşılamak hem de travma sonrası rehabilitasyonlarına yardımcı olmak için etkinlikler düzenlemiştir.

Etkisi: Bu tür müdahaleler, çocukların afet sonrası travmadan kurtulmalarına ve eğitimlerine devam etmelerine yardımcı olmuştur. Aynı zamanda topluluklarda güvenli ve destekleyici ortamlar yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

6. Geçim Kaynakları Desteği

Örnek: Kadın örgütleri, afet sonrası işini kaybeden veya ekonomik zorluklar yaşayan kadınlar için mikro kredi, hibe veya mesleki eğitim gibi destekler sunarak onların geçim kaynaklarını yeniden kurmalarına yardımcı olmuştur. Bu girişimler, kadınların yerel ekonomiye katılımını artırarak toplumsal iyileşme sürecine katkıda bulunmuştur.

Etkisi: Bu tür ekonomik müdahaleler, toplulukların uzun vadeli kalkınmasına ve kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmasına olanak tanımıştır.

7. Topluluk İçinde Güvenlik ve Koordinasyon

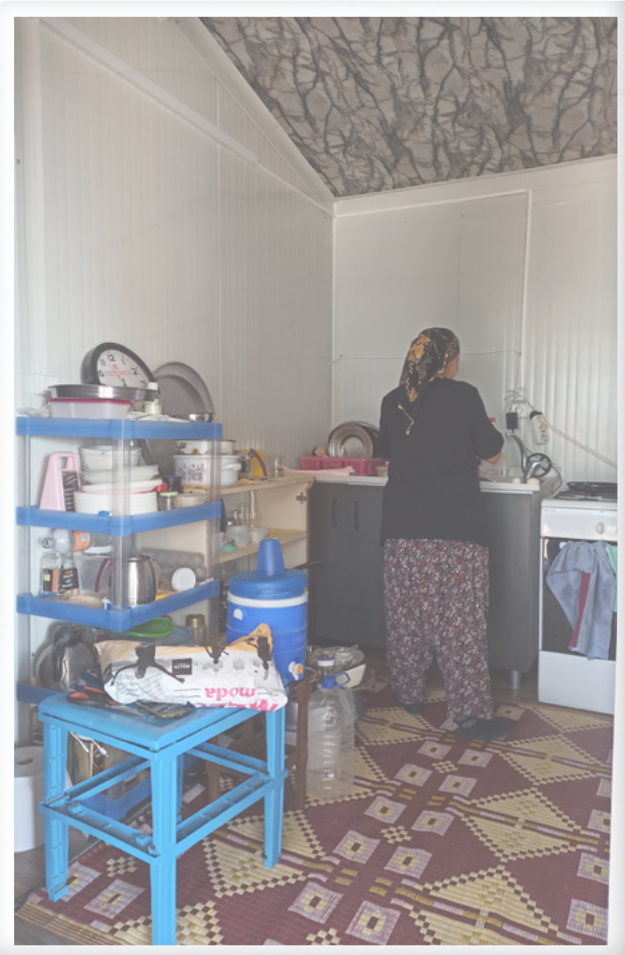
Örnek: Afet bölgelerinde, kadın örgütleri yerel liderlerle iş birliği yaparak güvenlik ve koordinasyon grupları kurmuşlardır. Bu gruplar, özellikle kadınların ve çocukların şiddet ve istismardan korunması için güvenli bölgeler oluşturulmasını sağlamıştır. Aynı zamanda, yerel otoriteler ve diğer yardım kuruluşlarıyla koordinasyon sağlayarak ihtiyaçların hızlı tespit edilmesi ve müdahale edilmesini kolaylaştırmışlardır.

Etkisi: Güvenlik ve koordinasyon, kriz dönemlerinde toplulukların daha güvenli ve organize olmasına yardımcı olmuş, özellikle dezavantajlı grupların korunmasını sağlamıştır.

8. Yerel Gıda Dağıtımını ve Mutfağın Organize Edilmesi

Örnek: Kadın örgütleri, afet sonrası yerel gıda dağıtımını ve aşevi organizasyonu yaparak toplulukların beslenme ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bu organizasyonlar, yerel halktan temin edilen malzemelerle yapılmış ve topluluk içinde dayanışmayı teşvik etmiştir.

Etkisi: Bu tür mikro müdahaleler, gıda güvenliğini sağlayarak toplulukların temel ihtiyaçlarını karşılamış ve aynı zamanda topluluk içi dayanışmayı güçlendirmiştir.

9. Bilgi Paylaşımı ve Bilinçlendirme Kampanyaları

Örnek: Kadın örgütleri, afet sonrası kadınların ve çocukların sağlık, güvenlik ve haklarına yönelik bilinçlendirme kampanyaları düzenlemiştir. Bu kampanyalar, yerel düzeyde toplulukları bilgilendirmiş ve hak temelli müdahalelerin önemini vurgulamıştır.

Etkisi: Bu tür kampanyalar, kadınların afet sonrası haklarını ve güvenliklerini koruma konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamış ve farkındalık artırmıştır.

Sonuç: Mikro Müdahalelerin Gücü

Bu mikro müdahaleler, kadın örgütlerinin sahada hızlı, etkili ve sürdürülebilir çözümler üretme kapasitesini göstermektedir. Büyük insani yardım kuruluşlarının sayı odaklı yaklaşımlarına karşılık, yerel kadın örgütleri, yerelleşmiş ve toplumsal cinsiyet odaklı çözümler sunarak kriz anında toplulukların en fazla etkilenen kesimlerine ulaşmışlardır. Bu müdahaleler, toplulukların sadece acil ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamış, aynı zamanda uzun vadeli dayanıklılıklarını ve iyileşmelerini desteklemiştir.

4. Afet Bölgesinde Kurulan Kadın Örgütleri ve Topluluklarının Afet Müdahalesindeki Etkisi

Araştırmanın Adıyaman ve Kahramanmaraş'ta yürütülmesi bu bölgelerdeki sivil alandaki oyuncuların varlığı, gücü gibi konuları da görmemizi sağlamaktadır. Her iki ilde de hem sivil toplumda örgütlülük ve hak temelli yaklaşımın yaygın olmadığı,^[*] toplumsal cinsiyet eşitsizliği öne çıkmaktadır.^[**] Bu nedenle afet anında ve hemen sonrasında yerelde sürece hızlı müdahale edebilecek yapılar sınırlı sayıda bulunmaktadır. Adıyaman Kahta'da depremden hemen önce kurulmuş Kahta Değişim Meclisi Derneği (KADİM) bünyesindeki kadın gönüllülerin çokluğu ve etkili çalışmalarıyla önemli bir kadın deneyimi sunar. Bu sayede depremin hemen ardından yerelden hızlı bir insani yardım

süreci işletebilmiş ve kaynaklarını etkin bir şekilde kullanabilmiştir.

Kahramanmaraş Türkoğlu'nda depremden uzun zaman önce kurulmuş olan Mutlu Besin Kadın Kooperatifi ise pek çok ulusal yapı ile ilişkisi olması sayesinde yardımların ihtiyaca uygun şekilde gelmesini ve dağıtımını organize edebilmiştir.

Her iki yapıda da kadınların afet sonrası müdahale sürecine etkin katılımı sağlanmış, bu durum aslında kadınların toplumsal hayatta çok aktif olmadıkları bu bölgelerde oldukça güçlendirici bir etki yaratmıştır. Bir yandan da afetten etkilenmiş mağdurlar olmaktan çıkıp hızlıca etkin bireyler olmalarına ve birlikte hareket etmenin gücüyle topluluk olarak

*) STGM'nin yürüttüğü 'Türkiye'de Sivil Toplum Örgütleri: Örgütlenme Özgürlüğü ve Katılım Hakkı' başlıklı araştırmaya göre Türkiye'deki derneklerin %6,02'si

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faaliyet gösteriyor. 30 Büyükşehirde dernek ve yeni vakıfların illere göre dağılımına bakıldığında, Kahramanmaraş 27. sırada bulunmaktadır.

<https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2024-01/sto-rapor1-web.pdf>

**) TEPAV'ın yürüttüğü 'Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi' başlıklı araştırmaya göre, 81 il arasında Adıyaman 66., Kahramanmaraş 52. sırada bulunmaktadır.

https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2020/haberler/tobb_tskb_tepav_81_ilde_turkiyenin_toplumsal_cinsiyet_esitligi_karnesi.pdf#page=66.10

Yanındayız Derneği'nin yürüttüğü 'İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi' başlıklı araştırmaya göre, 234 ilçe arasında Adıyaman merkez ilçe 198.,

Kahramanmaraş merkez ilçelerinden Dulkadiroğlu ilçesi 196. sırada bulunmaktadır.

<https://www.yanindayiz.org/sayfa/tce-endeksi>

güçlenmeye imkan yaratmış, bu durum da esasında iyileşme süreçlerine olumlu katkı sağlamıştır.

Çalışma kapsamında afetten sonra bir araya gelerek kendi iyilik hallerini korumaya çalışan topluluklarla da görüşülmüştür. Bu topluluklar dikiş/örgü gibi kurslar altında bir araya gelmiş, ortak paylaşım ve güçlenme alanı yaratmış, zamanla bir topluluk bilinci kazanarak birlikte hareket edebilmiştir. Sosyal hizmetin ve psikolojik desteğin erişmediği durumlarda birbirlerini iyileştirme, birbirlerine destek olma, birlikte üretme ve öğrenme, ortak proje geliştirme, kaynak yaratma, ihtiyaçlarını ilgililere duyurma, yaşam alanların iyileştirme gibi konularda harekete geçerek sonuç alabilmişlerdir. Araştırma kapsamında 5 kadın grubuyla görüşülmüştür. Bunlar gibi çok sayıda Halk Eğitim Kursları adı altında gruplar

oluştüğünü ve bir çoğunun birbirini destekleyen topluluklara dönüştüğünü biliyoruz. Kadınlar Halk Eğitim kurslarını bir sosyal hizmete dönüştürerek amacını çok aşacak şekilde afet sonrası iyileşme ve güçlenme için topluluk yararına kullanmışlardır. Bölgede topluluk desteği veren STK'ların çalışmaları da çoğunlukla bu gruplara yönelmiş, pek çok eğitim ve yardım desteğinin yaygınlaştırılmasında bulundukları alanlarda kilit rol üstlenmişlerdir.

Özetle afetin etkisiyle de kadın toplulukları oluşmuş ve bu topluluklar aslında kendi başlarının çaresine bakmak konusunda inisiyatif almışlardır. Bu açıdan afet sonrası uzun vadede toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadın liderliğinin güçlenmesi için önemli ve desteklenmesi gereken alanlar ortaya çıkmıştır.

5. Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Sürecinde Karşılaştıkları Engeller

Kadın örgütlerinin afet bölgesinde karşılaştıkları engelleri incelediğimizde öne çıkan başlıca zorluklar şunlardır:

1. Kaynak Yetersizliği:

Birçok örgüt, özellikle finansal kaynakların yetersizliği ile karşılaşmıştır. Yardım ve müdahale için gerekli fonların azlığı, hem çalışmalarını sınırlamış hem de etki alanlarını daraltmıştır. Bunun yanı sıra, bazı örgütler gönüllü veya profesyonel iş gücü açısından da kısıtlı imkanlarla çalışmıştır.

2. Lojistik Zorluklar:

Örgütler, sahaya erişim ve yardım malzemelerinin ulaştırılması konusunda lojistik zorluklar yaşamışlardır. Özellikle

ulaşım, sahada çalışma izinleri ve koordinasyon problemleri, müdahale sürecini zorlaştıran faktörler arasında yer almıştır.

3. Kamu ve Yerel Otoritelerle Koordinasyon Eksikliği:

Bazı örgütler, kamu otoriteleri ile yaşadıkları koordinasyon eksikliği nedeniyle çalışmalarda zorluk çekmiştir. İzinler, iş birliği ve hızlı karar alma süreçlerindeki aksaklıklar, afet müdahalesini olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte il bazlı Birleşmiş Milletler

Afet Koordinasyon mekanizmalarına kadın örgütlerinin dahil olmaları önünde de uzun süren engeller olmuştur. Bu koordinasyon toplantılarının ulaşımın zor olduğu yerlerde yapılması ve kadın örgütlerinin zaten sınırlı kaynakla çalışmaları nedeniyle bu yerlere ulaşım sağlayamaması, toplantıların İngilizce ve yerelin ihtiyacından uzak şekilde yapılması ve daha da önemlisi kadın örgütlerinin bu toplantılardan uzun süre haberdar olmaması gibi nedenler sayılabilir.

4. İhtiyaçların Karmaşıklığı ve Hızlı Değişimi:

İhtiyaçların çok hızlı değişmesi ve karmaşık olması, örgütlerin bu ihtiyaçlara hızla yanıt vermesini zorlaştırmıştır. İhtiyaçların doğru tespiti ve bunlara yönelik stratejiler geliştirme sürecinde bazı örgütler yetersiz kalmıştır.

5. Psikososyal Yetersizlikler:

Bazı örgütler, psikososyal destek çalışmalarında yetersiz kaldıklarını belirtmiştir. Afet sonrası travmaya müdahale edecek yeterli uzmanlık ve kaynak bulunmaması, bu desteği sürdürülebilir hale getirme konusunda engeller oluşturmuştur.

6. Kapasite Üstü Talepler:

Beklenenin üstünde bir talep ve ihtiyaç yoğunluğuyla karşılaşan örgütler, kapasitelerinin çok üzerinde hizmet sunmaya çalışmış ve bu durum sınırlı imkanlarla çalışan örgütler için müdahale süreçlerinde ciddi zorluklara neden olurken, çalışan nezdinde de ikincil travmatizasyon, tükenmişlik..vb gibi stres tepkilerine yol açmıştır.

6. Kadın örgütlerinin afet müdahale sürecinde karşılaştıkları sorunlara karşı ürettikleri çözümler

Kadın örgütlerinin afet bölgesinde karşılaştıkları engelleri nasıl aştıklarına dair değerlendirme, örgütlerin çözüm üretme ve dayanıklılık mekanizmalarıyla ilgili önemli ipuçları sunuyor. Verilerde yer alan yanıtlar ve genel eğilimler doğrultusunda bu engelleri aşmada izlenen başlıca stratejiler şunlardır:

1. Toplumsal Dayanışma ve İş Birliği:

Nasıl Aşıldı? Birçok örgüt, yerel topluluklar, diğer sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerle işbirliği yaparak kaynaklarını genişletmiştir. Gönüllü ağı ve mevcut dayanışma mekanizmaları sayesinde, kısıtlı insan gücü ve finansal kaynaklara rağmen bölgedeki ihtiyaçlara yanıt verebilmişlerdir.

Örnek: Özellikle yerel halkla kurdukları iş birliği, saha izinlerinin alınması ve lojistik zorlukların üstesinden gelinmesinde önemli rol oynamıştır.

2. Esnek ve Hızlı Mobilizasyon:

Nasıl Aşıldı? Küçük ve esnek yapılar, kriz anında hızlı mobilizasyonu sağlamış ve engeller karşısında dinamik kararlar almalarına olanak tanımıştır.

Karşılaşılan zorluklara göre çalışma planlarını yeniden düzenleyerek sahadaki değişken koşullara uyum sağlamışlardır.

Örnek: İhtiyaçların hızla değiştiği ve kaynakların yetersiz olduğu durumlarda örgütler, mevcut kapasitelerine göre öncelik belirleyerek hareket etmişlerdir.

3. Kaynak Yaratma ve Alternatif Fon Sağlama:

Nasıl Aşıldı? Örgütler, finansal yetersizlikleri aşmak için çeşitli fon kaynaklarına başvurmuşlar. Bunun yanı sıra, yerel destekçilerden ve bireysel bağışçılardan yardım alarak kaynaklarını genişletmeye çalışmışlardır.

Örnek: Sınırlı fonlarla çalışan örgütler, uluslararası yardım kuruluşları ve fon sağlayıcıları ile temas kurarak ek kaynak yaratabilmiştir.

4. Kamu Otoriteleri ile Etkileşim:

Nasıl Aşıldı? Kamu otoriteleriyle yaşanan koordinasyon problemleri, yerel düzeyde daha iyi ilişkiler kurarak ve bölgedeki mevcut ağlara entegre olarak aşılmaya çalışılmıştır. Bazı örgütler, yerel yönetimler ve kamu kurumlarıyla sürekli iletişim halinde olarak süreçlerdeki aksaklıkları azaltmışlardır.

Örnek: Kamu izinleri ve koordinasyon sorunları yaşayan örgütler, yerel yetkililerle kurdukları ilişkilerle bu engelleri aşmayı başarmışlardır.

5. Psikososyal Destek ve Uzmanlık Artırımı:

Nasıl Aşıldı? Psikososyal destek alanında yetersiz kalan örgütler, bu alanda uzmanlaşmış kuruluşlarla iş birliği yaparak ya da gönüllü psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları ile çalışarak ihtiyaçları karşılamıştır.

Örnek: Bölgeye gelen profesyonel destek ekipleriyle iş birliği yaparak psikososyal hizmetlerin kapsamını genişletmişlerdir.

6. Alternatif Lojistik ve Dağıtım Yöntemleri:

Nasıl Aşıldı? Lojistik zorluklar karşısında alternatif dağıtım ve yardım kanalları oluşturulmuş, yerel ulaşım ağları, bireysel araçlar veya topluluk liderlerinin yardımlarıyla lojistik engeller aşılmıştır.

Örnek: Yardım malzemelerinin bölgeye ulaştırılması konusunda yerel halktan ve diğer sivil toplum aktörlerinden yardım alınarak malzemeler yerine ulaştırılmıştır.

7. Esnek Hedef Belirleme ve Stratejik Önceliklendirme:

Nasıl Aşıldı? Örgütler, mevcut kapasitelerine göre daha esnek hedefler belirleyerek ve önceliklendirme yaparak odak alanlarını belirlemişlerdir. Sınırlı kaynakları en kritik ihtiyaçlara yönlendirmek suretiyle daha etkili bir biçimde müdahalede bulunmuşlardır.

Örnek: İlk başta geniş kapsamlı planlar yapmış olan örgütler, sahadaki duruma göre belirli gruplara veya alanlara yoğunlaşarak çalışmalarını daha verimli hale getirmişlerdir.

Genel Değerlendirme:

Kadın örgütlerinin karşılaştıkları zorlukları aşma sürecinde en büyük avantajları esneklikleri, dayanışma ağları ve kriz anında hızlı karar alabilme yetenekleri olmuştur. Kaynak yetersizliği, koordinasyon eksikliği ve lojistik zorluklar gibi engeller, toplumsal iş birliği, yaratıcı çözümler ve yerel bağlantılar sayesinde aşılmıştır. Örgütlerin bu esnek ve iş birlikçi yaklaşımları, geniş bir afet müdahale deneyimleri olmamasına rağmen sahada etkin rol oynamalarını sağlamıştır.

7. Kadın örgütlerinin afet bölgesindeki deneyimlerinden öğrendikleri dersler

Kadın örgütlerinin afet bölgesindeki deneyimlerinden elde ettikleri dersler, hem kriz anında hem de gelecekteki olası afetlerde nasıl daha etkili müdahale edebileceklerine dair önemli görüşler sunuyor. Verilerde yer alan yanıtlar ve genel eğilimlere dayanarak, örgütlerin bu deneyimlerinden çıkardıkları başlıca dersler şunlardır:

1. Kaynak Planlaması ve Sürdürülebilirlik:

Öğrenilen Ders: Kaynak yetersizliği, müdahale sürecinde en sık karşılaşılan sorunlardan biri olduğu için örgütler, gelecek müdahalelerde daha sağlam bir kaynak planlaması yapmaları gerektiğini fark etmiştir. Fon yaratma ve gönüllü yönetimi gibi alanlarda önceden hazırlıklı olmak, kriz zamanında daha etkin olmayı sağlayacaktır.

Gelecek İçin Ders: Kriz durumlarında hızlıca harekete geçebilecek esnek fon kaynaklarına ve hazır gönüllü ağlarına sahip olmanın önemi vurgulanmıştır.

2. Koordinasyonun ve İş Birliğinin Önemi:

Öğrenilen Ders: Kamu otoriteleri, yerel yönetimler ve diğer sivil toplum

kuruluşlarıyla güçlü bir koordinasyonun olmaması, müdahalelerin etkisini sınırlamıştır. Bu deneyim, gelecek çalışmalar için daha iyi koordinasyon sistemleri geliştirilmesi gerektiğini göstermiştir.

Gelecek İçin Ders: İş birliği ağları oluşturmak, afet anında koordinasyonu artırmak ve kamu kurumlarıyla daha yakın çalışmak kritik önem taşımaktadır. Bu gibi yapıları afetlerden sonra kurmaya çalışmaktan çok afetlere hazırlık amacıyla önceden oluşturmanın önemi görülmüştür.

3. İhtiyaç Tespiti ve Önceliklendirme:

Öğrenilen Ders: Afet sonrası ihtiyaçların çok hızlı değişmesi ve karmaşık olması, doğru tespit ve önceliklendirme yapılmadığında müdahalelerin etkisini

sınırlamıştır. Bu, kriz anında doğru veriye dayalı kararlar almanın ve öncelik belirlemenin önemini göstermiştir.

Gelecek İçin Ders: İhtiyaç analizi ve veri toplama süreçlerinin hızla ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi, müdahalenin etkinliğini artıracaktır.

4. Psikososyal Destek ve Uzmanlık Gelişimi:

Öğrenilen Ders: Psikososyal destek, afet sonrası en kritik alanlardan biri olarak ortaya çıkmış, ancak bu alanda yeterli uzmanlık ve kaynak bulunmaması sorun yaratmıştır. Örgütler, afet durumlarına özel psikososyal destek kapasitelerini güçlendirmenin önemini fark etmiştir.

Gelecek İçin Ders: Travma ve kriz anında psikolojik destek sağlayacak profesyonellerin sürece daha fazla dahil edilmesi ve bu alandaki uzmanlıkların geliştirilmesi gerekmektedir.

5. Esneklik ve Hızlı Karar Alma Yeteneği:

Öğrenilen Ders: Kriz anında esneklik ve hızlı karar alma yeteneği, örgütlerin en önemli avantajlarından biri olarak öne çıkmıştır. Afet sonrası kaotik ortamda hızlıca değişen koşullara adapte olabilmek, müdahalenin başarılı olmasında kilit rol oynamıştır.

Gelecek İçin Ders: Gelecek krizlere hazırlık yaparken esnek yapıların korunması ve hızlı mobilizasyonun sağlanması, etkin müdahalede kritik bir faktör olarak belirlenmiştir.

6. Toplumsal Cinsiyet Odaklı Yaklaşımın Güçlendirilmesi:

Öğrenilen Ders: Afet müdahalesinde kadınlar, çocuklar ve diğer savunmasız grupların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmamışsa, bu grupların zarar görme riski artmıştır.

KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

Kadın örgütleri, toplumsal cinsiyet odaklı bir yaklaşımın her türlü afet müdahalesinin merkezinde yer alması gerektiğini öğrenmiştir.

Gelecek İçin Ders: Afet yönetimine toplumsal cinsiyet odaklı perspektifin entegrasyonu için bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Gelecek krizlerde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi daha güçlü bir şekilde uygulanmalı, kadınların ve çocukların ihtiyaçlarına öncelik verilmelidir. Örgütler afet sonrası müdahalede her alanda olası eşitsiz yaklaşımları deneyimlemiş ve nasıl daha kapsayıcı çalışmalar yapılabilceğine dair oldukça geniş bir deneyim edinmişlerdir. Bu deneyimin olası afetlere hazırlık amacıyla hem insani yardım kuruluşlarına hem kamu kurumlarına hem de bütün sivil toplum örgütlerine aktarılmasına ihtiyaç vardır.

7. Afet Öncesi Hazırlık ve Kapasite Gelişimi:

Öğrenilen Ders: Birçok örgüt, afet öncesi kapasite geliştirme ve hazırlık süreçlerinin eksikliğini hissetmiştir. Afet anında etkili müdahale yapabilmek için örgütlerin bu süreçlere daha fazla yatırım yapmaları gerektiği anlaşılmıştır.

Gelecek İçin Ders: Afet öncesi eğitim, kapasite geliştirme ve simülasyon çalışmalarının yapılması, müdahale kabiliyetlerini artıracaktır.

Genel Değerlendirme:

Kadın örgütlerinin bu süreçte afet müdahalesi deneyimlerinden öğrendikleri en önemli dersler; esnek ve hızlı karar almanın, koordinasyon ve işbirliğinin, toplumsal cinsiyet odaklı yaklaşımların ve kapasite geliştirme süreçlerinin kritik olduğudur. Ayrıca, kaynak planlaması ve sürdürülebilir fonlar yaratmanın, müdahale süreçlerinin başarısını doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu dersler, gelecekteki olası afetlere daha hazırlıklı olmayı sağlarken sürece etkili bir şekilde müdahale etmeleri için de önemli birer kılavuz olacaktır.

8. Kadın örgütlerinin afet müdahale çalışmaları sırasında diğer kurumlar ve örgütlerin çalışmalarına dair gözlemleri

Kadın örgütlerinin afet müdahale çalışmaları sırasında diğer kurumlar ve örgütlerin çalışmalarına dair gözlemleri, sahadaki işbirliği, koordinasyon ve müdahale stratejilerine ilişkin önemli geri bildirimler sunmaktadır. Kadın örgütlerinin bu süreçteki gözlemleri, hem olumlu hem de olumsuz yanları içerebilir. Bu gözlemler şu başlıklar altında değerlendirilebilir:

1. Büyük Kuruluşların Yavaş ve Hantal Yapısı:

Gözlem: Kadın örgütleri, büyük uluslararası insani yardım kuruluşlarının ve devlet kurumlarının sahada daha hantal ve bürokratik yapılarla çalıştığını gözlemlemiştir. Bu, hızlı müdahale gerektiren kriz anlarında ciddi bir dezavantaj yaratmış ve acil ihtiyaçlara zamanında yanıt verilmemesine neden olmuştur.

Değerlendirme: Kadın örgütleri, küçük ve esnek yapılarının avantajını kullanarak bu tür büyük kuruluşlara kıyasla daha hızlı hareket edebilmişlerdir. Ancak büyük kuruluşların geniş kaynaklara erişim sağlayabildiği, bu nedenle uzun vadeli projelerde etkili olabildikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

2. Koordinasyon Eksikliği ve Tekrar Eden Çalışmalar:

Gözlem: Bazı kadın örgütleri, sahada farklı kuruluşların birbirinden bağımsız çalışarak aynı ihtiyaçlara odaklandığını ve bunun kaynakların israfına yol açtığını gözlemlemiştir. Farklı kurumlar arasında yeterli koordinasyonun olmaması, yerel ihtiyaçların doğru tespit edilmemesine ve yardımın adil bir şekilde dağıtılmamasına neden olmuştur.

Değerlendirme: Bu tür koordinasyon eksiklikleri, özellikle kaynakların sınırlı olduğu kriz dönemlerinde ciddi bir sorundur. Kadın örgütleri, işbirliği ve ağ kurma süreçlerinin iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamış ve koordine edilmiş müdahalelerin daha verimli olduğunu gözlemlemiştir.

3. Toplumsal Cinsiyet Perspektifinin Yetersizliği:

Gözlem: Kadın örgütleri, büyük yardım kuruluşlarının ve devlet kurumlarının çoğunlukla toplumsal cinsiyet perspektifini yeterince dikkate almadığını gözlemlemiştir. Kadınlar, çocuklar ve diğer savunmasız grupların ihtiyaçları genellikle göz ardı edilmiş veya yeterince önceliklendirilmemiştir.

Değerlendirme: Bu gözlem, kadın örgütlerinin toplumsal cinsiyet odaklı yaklaşımlarının ne kadar gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Sahadaki deneyimler, kadınların ve çocukların afet sonrasında özel ihtiyaçları olan gruplar olduğunu ve bu gruplara yönelik müdahale süreçlerinin özel olarak tasarlanması gerektiğini göstermektedir.

4. Profesyonel Destek ve Kaynak Erişimi:

Gözlem: Diğer kurumların sahip olduğu geniş kaynaklar ve profesyonel kadrolar, kadın örgütlerine göre büyük bir avantaj sağlamıştır. Ancak bu profesyonellik, sahadaki dinamik ihtiyaçlara hızlı yanıt verme konusunda bazen yetersiz kalmıştır.

Değerlendirme: Kadın örgütleri, sınırlı kapasitelerine rağmen sahadaki dinamiklere ve değişen koşullara daha hızlı uyum sağlayabilmişlerdir. Bununla birlikte, uzun vadeli projelerde ve büyük ölçekli operasyonlarda profesyonel destek

ve geniş kaynaklara erişimin önemli bir avantaj olduğunu gözlemlemiştir.

5. Bürokratik Engeller ve İzin Süreçleri:

Gözlem: Kadın örgütleri, devlet kurumları ve bazı büyük insani yardım kuruluşlarının sahadaki çalışmalara başlamadan önce uzun izin süreçleriyle karşılaştığını gözlemlemiştir. Bu durum, hızlı müdahale gerektiren kriz anlarında ciddi gecikmelere neden olmuştur.

Değerlendirme: Kadın örgütleri, daha esnek ve yerel bağları güçlü olmaları sayesinde bu tür bürokratik engellerden daha az etkilenmiş ve sahada daha hızlı müdahale edebilmişlerdir. Ancak, resmi izin süreçlerinin uzun vadeli operasyonlar için gerekliliği de anlaşılmıştır.

6. İhtiyaçların Tespitinde Farklı Yaklaşımlar:

Gözlem: Kadın örgütleri, sahada yerel halkla daha yakın ilişkiler kurarak ihtiyaçları doğrudan tespit etme konusunda avantajlı olduklarını gözlemlemiştir. Diğer büyük kuruluşlar ise daha merkezi ve standartlaştırılmış yöntemler kullanarak ihtiyaç tespiti yapmışlardır.

Değerlendirme: Bu farklı yaklaşımlar, yerel ihtiyaçların karşılanmasında belirli avantajlar ve dezavantajlar sunmuştur. Kadın örgütleri, yerel topluluklarla kurdukları

doğrudan bağların ihtiyaçları daha doğru ve hızlı tespit etmelerini sağladığını fark etmişlerdir.

7. Uzun Vadeli Destek ve Kaynak Sağlama:

Gözlem: Kadın örgütleri, büyük kuruluşların uzun vadeli destek sağlama ve geniş çaplı projeleri sürdürme konusunda başarılı olduklarını gözlemlemiştir. Ancak, bu desteklerin daha çok acil ihtiyaçlara yönelik kısa vadeli çözümler sunduğu, uzun vadeli sürdürülebilirlik projelerine odaklanmada eksiklik yaşandığı görülmüştür.

Değerlendirme: Kadın örgütleri, uzun vadeli projelerde kaynak ve destek sağlama konusunda zorluk çekerken, büyük kuruluşların bu konuda daha etkili olabildiğini gözlemlemiştir.

Ancak, sürdürülebilir kalkınma projeleri açısından daha uzun vadeli planlamalara ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır.

Genel Değerlendirme:

Kadın örgütlerinin afet müdahale çalışmalarında diğer kurumlar ve örgütlere dair gözlemleri, sahada farklı ölçeklerde ve yaklaşımlarda müdahale yöntemlerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Kadın örgütleri, büyük kuruluşların geniş kaynaklara ve profesyonel kadrolara sahip olmasına rağmen, esneklik, yerel bağlar ve toplumsal cinsiyet perspektifinde önemli eksiklikler olduğunu gözlemlemiştir. Bu gözlemler, kriz yönetimi ve afet müdahalesinde daha bütüncül, koordine ve toplumsal cinsiyet odaklı bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

9. Kadın Örgütlerinin Olası Yeni Afetlere Hazırlık Ve Müdahale için İhtiyaçları

Kadın örgütlerinin olası yeni afetlere müdahale konusunda karşılaştıkları mevcut durum, ihtiyaçları ve gelecekteki afetlere hazırlık seviyeleri, afet deneyimlerinden çıkarılan derslerle birlikte değerlendirildiğinde, bu örgütlerin ciddi bir şekilde güçlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kadın örgütlerinin bu süreçte daha etkili olabilmesi için hem içsel kapasitelerinin artırılması hem de dışsal destek mekanizmalarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

1. Mevcut Durum:

Kadın örgütleri, önceki afet müdahale deneyimlerinden önemli dersler çıkararak, toplumsal cinsiyet odaklı afet müdahalesi açısından büyük bir boşluğu doldurmuşlardır. Ancak bu örgütler, kısıtlı kaynaklar, altyapı eksiklikleri ve afetlere yönelik kurumsal hazırlık yetersizlikleri nedeniyle zorluklarla karşılaşmışlardır. Olası yeni afetlere müdahale kapasiteleri, bu deneyimler sayesinde gelişmiş olsa da daha büyük ölçekli ve sürdürülebilir müdahale kapasitesine sahip olmaları için desteklenmeleri gerekmektedir.

2. Kadın Örgütlerinin İhtiyaçları:

A. Finansal Destek ve Fon Yaratma Kapasitesi:

Kadın örgütlerinin en büyük

ihtiyaçlarından biri sürdürülebilir finansal kaynaklardır. Birçok örgüt, afet döneminde kısıtlı fonlarla çalışmış, uzun vadeli projelerde yetersiz kalmıştır. Olası yeni afetlere hazırlık için fon yaratma kapasitelerinin artırılması, kriz anında hızlı erişilebilecek acil fonların oluşturulması kritik önemdedir.

B. Kapasite Geliştirme ve Eğitim:

Kriz yönetimi, insani yardım, lojistik, psikososyal destek ve toplumsal cinsiyet odaklı müdahale konularında eğitim ve kapasite geliştirme programlarına ihtiyaç vardır. Örgütler, afet öncesi ve sonrası süreçlerde daha etkin olmak için teknik becerilerini geliştirmelidirler. Bu, sadece afet anında değil, aynı zamanda afet sonrası rehabilitasyon ve yeniden yapılanma süreçlerinde de etkili olmalarını sağlayacaktır.

C. Koordinasyon ve İşbirliği Ağlarının Güçlendirilmesi:

Afet müdahale süreçlerinde yaşanan en önemli zorluklardan biri, kamu kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon eksikliği olmuştur. Kadın örgütlerinin daha güçlü koordinasyon mekanizmaları oluşturarak; yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliği ağlarını genişletmesi gerekmektedir.

D. Lojistik ve Teknolojik Altyapı:

Kadın örgütleri, afet bölgesine erişim, yardım malzemelerinin dağıtımı ve kriz anındaki teknolojik çözümler konusunda eksiklikler yaşamıştır. Lojistik kapasitelerinin artırılması ve teknolojik çözümlerle güçlendirilmesi (örneğin dijital haritalama, veri yönetimi) gereklidir.

E. Psikososyal Destek Kapasitesi:

Psikososyal destek, afet sonrası en kritik ihtiyaçlardan biridir. Kadın örgütleri bu alanda daha fazla kapasite geliştirmeli, gönüllü psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve travma uzmanlarıyla işbirliği yapmalıdır. Cinsiyete duyarlı ve dönüştürücü psikososyal destek, özellikle kadınlar, çocuklar ve travmaya açık gruplar için öncelikli olmalıdır.

3. Kadın Örgütlerini Güçlendirmek İçin Gereken Destekler:

A. Kamu Kurumları:

Politika ve Strateji Geliştirme:

Kamu kurumları, toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önünde bulunduran afet müdahale politikaları geliştirmelidir. Kadın örgütleri, kriz yönetimi süreçlerine aktif olarak dahil edilmeli ve karar mekanizmalarında yer almalıdır.

Koordinasyonun İyileştirilmesi:

Kamu kurumları, kadın örgütleriyle daha yakın iş birliği yapmalı ve koordinasyon süreçlerini iyileştirmelidir. Özellikle afet sırasında lojistik, izin süreçleri ve kaynakların dağıtımı konusunda kadın örgütlerine kolaylıklar sağlanmalıdır.

B. Fon Sağlayan Kuruluşlar (Ulusal ve Uluslararası):

Acil ve Esnek Fonlar:

Kadın örgütlerine kriz anında hızlı erişilebilecek acil fonlar sağlanmalıdır. Ayrıca, fon sağlayıcılar kadın örgütlerinin uzun vadeli projelerine yatırım yapmalı ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

Toplumsal Cinsiyet Odaklı Fonlama:

Fon sağlayıcılar, afet müdahalesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı projeleri desteklemeli ve bu konudaki farkındalığı artırmalıdır. Bu, kadın örgütlerinin daha etkin projeler geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

C. Uluslararası Kuruluşlar:

Eğitim ve Kapasite Geliştirme: Uluslararası kuruluşlar, kadın örgütlerine afet müdahalesi, insani yardım, lojistik, psikososyal destek ve toplumsal cinsiyet temelli kriz yönetimi konularında teknik destek ve eğitim sağlamalıdır.

İş Birliği ve Destek Ağları: Uluslararası kuruluşlar, kadın örgütlerini küresel afet müdahale ağlarına entegre etmeli ve onları daha geniş iş birliklerine dahil etmelidir. Bu, kadın örgütlerinin küresel ölçekte bilgi ve deneyim paylaşmasını sağlayacaktır.

D. Özel Sektör:

Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) Projeleri: Özel sektör, kadın örgütlerine yönelik Kurumsal Sosyal Sorumluluk projeleri geliştirebilir. Afet sonrası kalkınma, kapasite geliştirme ve finansman sağlama gibi alanlarda kadın örgütlerine destek verebilir.

Teknolojik ve Lojistik Destek: Özel sektör, özellikle lojistik ve teknolojik altyapı konusunda kadın örgütlerine destek olabilir. Yardım malzemelerinin dağıtımı, sahadaki iletişim altyapısının geliştirilmesi ve dijital araçların sağlanması gibi alanlarda iş birliği yapılabilir.

4. Sonuç:

Kadın örgütlerinin olası yeni afetlere müdahale konusunda güçlendirilmesi, sadece bu örgütlerin değil, genel olarak toplumun afetlere daha dirençli hale gelmesi için kritik öneme sahiptir. Kamu, fon sağlayıcılar, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör, kadın örgütlerini finansal, lojistik, eğitim ve teknolojik açıdan destekleyerek onların afetlere karşı daha hazırlıklı olmalarına yardımcı olabilir. Bu, sadece kriz anında değil, aynı zamanda uzun vadeli toplumsal kalkınma ve dayanıklılık süreçlerinde de büyük fark yaratacaktır.

10. Afet Sahasında Kadın Çalışan Deneyimi

Araştırmanın yürütüldüğü şehirlerde yerelde güçlü sivil toplum yapılarının bulunmaması, ulusal örgütlerin bu şehirlerde yaygın çalışmalarının olmaması nedeniyle çoğunlukla deprem sonrası bölgede yoğun bir STK çalışması başlamıştır. Bu durum hem şehir dışından pek çok çalışanın bölgeye gelmesi hem de yerelden STK çalışanlarının yetişmesi sonucunu doğurmuştur. Tam oranı bilinmemekle birlikte kadın çalışan sayısı da oldukça yüksektir.

Sivil toplum örgütlerinde kadın çalışan olmak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklı boyutlarıyla karşılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Bu durum hem yerelde bizzat depremten etkilenen kadınlar hem de bölge dışından gelen kadınlar açısından pek çok zorlukla mücadele etmeyi gerektirirken aynı

zamanda farklı boyutlarda güçlenme pratikleri de yaratmıştır.

Zorluklar:

Örgütlerin afet müdahale hazırlıklarının olmadığı ve toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının yeterince yerleşmemiş olduğu görülmüştür. Bu durum kadın çalışanların yaşam alanlarında ve saha çalışmalarında pek çok zorlukla karşılaşmasına neden olmuştur. Tuvalet ve hijyen sorunları, güvenlik sorunları, mahremiyet sorunları gibi konular öne çıkmaktadır. Afetten etkilenen kadınların regl ürünlerine erişememesi, yeterli hijyende tuvaletlerin olmaması ve temiz suya erişim sorunları aynı şekilde kadın çalışanlar için de geçerli olmuştur. Bu şartları iyileştirmek üzere çalışırken aynı sorunlardan kendileri de muzdarip olmuşlardır.

KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

Toplumsal kalıplar da kadın çalışanların karşısına yeni bir engel olarak çıkmıştır. Erkek bir ekip arkadaşı olmadan sahaya çıkmanın tehlike arz etmesi, gerçekten bir tehlike yoksa bile bunun toplum ve aile tarafından uygun görülmemesi şeklinde sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Sosyalleşme alanlarının olmaması ve kurumların çalışanlarının iyilik halini gözetmemesi gibi nedenlerle kadınlar çalışanlar kadın olmanın hâlihazırda zor olduğu bu bölgede zorlu çalışma koşulları altında iyiliklerini gözetmek, çalışmaya devam edebilmek için imkanlardan yoksun kalmıştır.

Güçlenme Alanları:

Atölyeye katılan kadınlar, afet müdahalelerinde aldıkları sorumlulukların kendilerini güçlendirdiğini ve toplumsal rollerini yeniden tanımlamalarına katkı sağladığını belirtmiştir. Kadınların, toplumsal bir ihtiyaca kendilerinden beklenenin ötesinde, geleneksel kadın rollerinden çıkarak ve hatta kendi güçlerini dışarıya somut bir katkı sundukları görülmüştür. Bu durum kadınları güçlendirmiş ve bundan sonra toplumsal ihtiyaçlara karşı daha güçlü roller üstlenmek konusunda cesaretlendirmiştir.

Kadınlar yaşadıkları zorluklara karşı güçlü bir dayanışma örneği göstermişler ve kendi çözümlerini üretmişlerdir. Bu dayanışma hem saha çalışmalarında

hem de sosyal ihtiyaçlarını karşılamak konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Bu dayanışmanın sonucunda bir de futbol takımı kurmuşlardır. Futbol takımı Gökyüzü Şutlayıcıları adıyla bir inisiyatif olarak Adıyaman'da faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Kadın futbol takımı kurma gibi dayanışmayı artıran aktiviteler, kadınların birlikte hareket etme kapasitesini güçlendirmiştir. Kadınların futbol gibi kadınlar arasında yaygın olmayan ve kadınlardan beklenilmeyen bir alanı seçmiş olmaları tesadüf değildir. Afet sonrası müdahale deneyimleri fiziksel olarak da kendi güçlerini sınamalarını gerektirmiş ve neler yapabilecekleri konusunda ufuk açıcı olmuştur. Dolayısıyla kadınlar kendilerine fiziksel olarak da geniş bir hareket alanı sağlayan ve aynı zamanda deprem sonrası olduğu gibi hiç deneyimlemedikleri bir alan olarak futbolu tercih etmişlerdir. Bu tür sosyal etkinlikler, sadece bireysel motivasyonu artırmakla kalmamış, aynı zamanda kadınların alandaki kolektif gücünü ve dayanışma kapasitesini de artırmıştır. Kadınların futbol yoluyla fiziksel hareketliliği ve sosyal etkinlikleri, güçlenme ve kendilerini fark etme süreçlerinde önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Bir yandan da zorlu saha şartlarında iyilik hallerini korumalarını ve dolayısıyla çalışmaya devam etmelerini sağlayan çok kritik bir etki yaratmıştır.

Sonuç

Afetler gerek meydana geldikleri anda gerekse sonrasında müdahale süreçlerinde toplumun farklı kesimlerini cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey gibi parametreler açısından farklı biçimlerde etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet açısından da kadınların sosyal, ekonomik ve fiziksel zarar görme riskleri erkeklere göre daha yüksek olduğundan, afetlerin olumsuz etkileriyle baş edebilme kapasiteleri, hassasiyetleri ve ihtiyaçları da farklı olabilmektedir.

Afet dönemlerinde ana akım stratejik planların ürünü olan afet yönetimi anlayışı ve bu anlayışın oluşturduğu müdahale sistemleri genellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğini göz ardı ettiğinden, kadınların afet sırası ve sonrasında karşılaşmış oldukları sorunların tespitinde ve ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmaktadır.

Ülkemizde yaşanan ve milyonlarca kişiyi etkileyen 6 Şubat depremleri de afet dönemlerinde kriz yönetiminde, afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerinde eşitsizlikleri dikkate alan politikalar belirleyerek

uygulamaya geçmenin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Kadın örgütleri de farklılıkları kapsayan, kaynakları etkin kullanan, yerelleşme ve dayanışma temelinde bir afet müdahalesinin örneklerini sergilemiştir.

Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Sürecinde Rolü ve Yerelleşmenin Önemi

Kadın örgütlerinin 6 Şubat depremleri sonrası deneyimleri, yerleşmiş müdahalelerin, büyük insani yardım kuruluşlarına kıyasla nasıl etkili olduğunu göstermiştir. Kadınların afet anında ve sonrasında yaşadığı sorunlar, sadece fiziki koşullardan değil, aynı zamanda toplumsal yapıdan kaynaklanmaktadır. Türkiye'deki risk ve kriz yönetim sistemlerinin kadınların ihtiyaçlarını göz ardı etmesi, kadın örgütlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği lensiyle kriz müdahalesinde sahada olmasının ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir.

Kadın örgütleri bu süreçte, özellikle yerel düzeyde mikro müdahalelerle çok daha etkili, hızlı ve kapsayıcı çözümler üretmiştir.

Yerelleşmenin sağladığı ekonomik ve etkili çözümler, bu örgütlerin gelecekteki afetlere daha iyi hazırlanabilmesi için güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sürekli fonlama, eğitim, kapasite geliştirme, lojistik ve teknolojik destek sağlanması kritik önemdedir. Kamu, uluslararası kuruluşlar, fon sağlayıcılar ve özel sektör, bu örgütleri destekleyerek daha dirençli bir afet müdahale sistemi kurulmasına katkı sunabilir.

Yerelleşme Etkisi ve Dayanışma Yaklaşımıyla Etkili İnsani Yardım ve Toplumsal İyileşme

Yerel kadın örgütlerinin bu müdahaleleri, büyük ölçekli uluslararası ve ulusal insani yardım kuruluşlarının sınırlı kaynakları ve merkeziyetçi yaklaşımlarıyla kıyaslandığında oldukça etkili çalışmalar olmuştur. Yerel kadın örgütleri, kendi topluluklarına daha yakın oldukları için hem ihtiyaçları daha hızlı tespit etmiş, hem de daha kapsayıcı biçimde toplumsal cinsiyet odaklı çözümler sunabilmiştir.

Yerelleşen ve dayanışma temelinde yapılan çalışmalar, toplumun iyileşmesini desteklemektedir. Deprem gibi büyük bir yıkımın ardından hayatı yeniden kurarken bunu toplum olarak birlikte yapmanın değerleri yeniden

inşa edilir. Dolayısıyla topyekün bir iyileşmenin hedeflenmesi için afet sonrası müdahalenin dayanışma temelinde yapılmasını sağlayacak dinamikleri de güçlendirmek gerekmektedir.

Kadın Örgütlerinin Birbirleriyle Dayanışması ve İşbirlikleri

Kadın örgütlerinin afet müdahale sürecinde en güçlü vurgulanan noktalardan biri dayanışma kavramıdır. Cevaplarda sıklıkla, afet bölgelerinde diğer STK'larla işbirliği yapmanın, kaynak paylaşımının ve acil müdahale süreçlerinde dayanışmanın ne kadar kritik olduğu vurgulanmıştır. Özellikle küçük ve yerel örgütler, işbirlikleri geliştirerek hem kaynaklara daha kolay erişmiş hem de daha etkili müdahale gerçekleştirebilmişlerdir. Örneğin, farklı STK'ların bir araya gelerek afet psikososyal destek ve kadın güçlendirme gibi alanlarda ortak çalışmalar yürütmesi, kaynakların ve bilgi akışının artırılmasını sağlamıştır.

Afet müdahale sürecinde kaynak yaratma ve paylaşım önemli bir işbirliği alanı olmuştur. İlk başta, mevcut kaynakların acil ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılması sağlanmış, ardından fon sağlayıcılarla iletişime geçilerek yeni kaynaklar yaratılmıştır. Bu süreçte, özellikle kadın örgütlerinin kaynak sıkıntısı çektikleri ve daha fazla

dış desteğe ihtiyaç duydukları ifade edilmiştir. Ancak bu noktada işbirliği ve koordinasyon devreye girerek, daha büyük kuruluşlarla ortaklaşa yürütülen projeler sayesinde bu açığın bir dereceye kadar kapatılabildiği belirtilmiştir. Bir cevapta “Küçük bir örgüt olarak sahada gördüğümüz ve karşılayamadığımız ihtiyaçların çözümünü destekledi,” denilmiştir, bu da daha başka örgütlerin kaynaklarıyla sağlanan işbirliğine olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Sivil Koordinasyon ve Yerel Bağlantılar

Koordinasyonun önemine sıkça değinilmiştir. Bazı bölgelere yapılan müdahalelerde, koordinasyon eksiklikleri gözlemlenmiştir. Bazı yerlerde yardım ve destek, doğru adreslere gitmemiştir. Kamu ve yerel otoritelerle işbirliği, sivil toplumun afetlere hızlı ve etkili müdahale etmesini mümkün kılmaktadır. Ancak bazı cevaplarda kamu kurumlarıyla koordinasyonsuzluk ve yetersiz kaynakların, işbirliğini zorlaştırdığına dair eleştiriler de yer almaktadır. Örneğin, “Sahada kamu kurumları arasında müthiş bir koordinasyonsuzluk vardı” ifadesi, yerel otoritelerle olan iletişimsizlik ve işbirliğinin eksikliğin acil durumlarda ne kadar büyük bir engel oluşturduğunu göstermektedir.

Öte yandan kadın örgütlerinin birbirleriyle kurdukları güçlü dayanışma ağı ve işbirliği süreçleri, bu sorunları aşmaya yardımcı olmuştur. Bununla birlikte, bazı kadın dernekleri, yerel dayanışma ağlarına katılarak, afetten etkilenenlerin ihtiyaçlarını tespit etme ve yardım göndermek konusunda önemli adımlar atmışlardır. Örneğin, Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Ağı’na dahil olan örgütler, hem yerel bilgiye erişim hem de hızlı müdahale için büyük bir avantaj sağlamıştır. Ayrıca, bölgesel ağlar sayesinde ünlü küresel kuruluşlar ve yerel kamu kurumlarıyla daha iyi iletişim kurabilmişlerdir.

İleriye Dönük Hazırlık

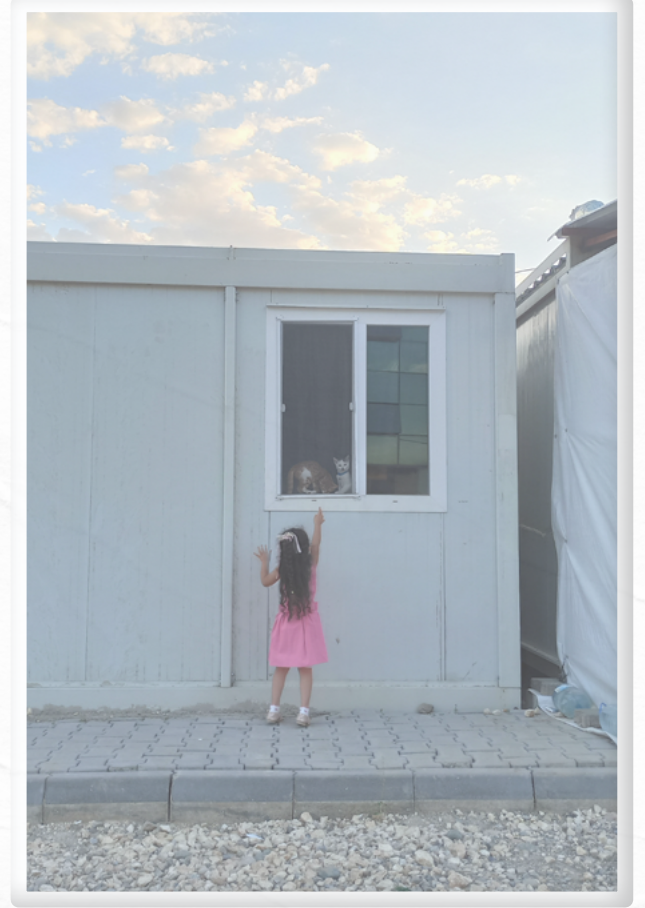
Cevaplarda dikkat çeken bir diğer nokta, kadın derneklerinin afet öncesi ve sonrası için bir hazırlık planı yapmaları gerektiği yönündedir. Acil durum planları oluşturmak ve birbirleriyle sürekli iletişimde olmak, bir sonraki afet durumunda daha etkili müdahale için önemli bir gerekliliktir. Ayrıca, bu deneyimlerin bilgi bankalarına dönüştürülmesi gerektiği ifade edilmiştir. STK’lar arasında sürekli işbirliği ve koordinasyon, afetlerin “yeni normal” olduğu bir dünyada, sivil toplumun daha etkili olabilmesi için kritik öneme sahiptir.

Kadın Örgütlerinin Afetlere Hazırlık ve Müdahalede Güçlenmesi için Yatırım ve İşbirliği Olanakları

Afet müdahalelerinde yerel kadın örgütlerinin desteklenmesi ve güçlenmesi, sadece kriz anında değil, uzun vadeli toplumsal dayanıklılık süreçlerinde ve toplumsal kalkınmada da önemli bir etki yaratacaktır. Olası yeni afetlerde daha hazırlıklı olabilmek için bu örgütlerin güçlenmesi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önceliklendirilmelidir. Bu örgütlerin finansal ve örgütsel kapasitelerinin artırılması, kriz anında daha etkili olmalarını sağlayacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı daha sürebilir müdahalelere imkan tanıyacaktır.

Deprem sonrası uluslararası ve ulusal düzeyde büyük ölçekli yardım fonlarının, özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden en fazla etkilenen kadın hakları odaklı çalışan örgütlere çok az miktarda ulaştığı gözlemlenmiştir. Bu durum, uluslararası ve ulusal yardım sistemlerinin onlara en çok ihtiyacı olan dezavantajlı gruplara ulaşmasındaki eksikliğini görünür kıldığı kadar, bu yardım sistemlerinin hedef ve eylem önceliklerini oluştururken toplumsal cinsiyet perspektifiyle hareket etmeleri gerektiğini de ortaya çıkarmıştır.

Kadın örgütlerinin daha fazla fon ve destek alması, afet müdahale

süreçlerinde toplumsal cinsiyet odaklı yaklaşımların daha fazla uygulanmasına olanak sağlayacaktır. Bu durum, sadece kriz anında değil, uzun vadede toplumsal eşitlik ve dayanıklılık süreçlerini de güçlendirecektir.

Kadın örgütlerinin yerel bağlarını kullanarak sahada daha hızlı ve etkili çözümler üretmeleri, afet müdahale sistemlerinde yerleşmeyi desteklemenin önemini göstermektedir. Kamu, uluslararası kuruluşlar, fon sağlayıcılar ve özel sektör, bu yerel örgütleri destekleyerek daha adil, etkili ve sürebilir afet müdahale sistemlerinin kurulmasına katkı sağlamalıdır.

Öneriler

2023 depremleri, insani yardım krizlerinin aslında gündelik olanın toplumsal olarak yeniden üretilmesinin krizleri olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Kadınların sosyalleşmesi, ağ kurması ve topluluk dayanıklılığını inşa etmesi için güvenli alanlar yaratmanın kritik önemi bu süreçte çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Kadın örgütlerinin afete müdahale etkisini görünür kılmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, bahsedilen toplulukların krizlere hızlı ve etkili yanıt verebilme kapasitesini ortaya koymuştur. Yerel bağlarını kullanarak sahada hızlı çözümler üreten kadın örgütlerinin önemi bu deneyimle bir kez daha doğrulanmıştır. Topluluk güçlendirmenin ve özellikle kadın topluluklarını desteklemenin hem iyileşme hem de olası yeni afetlere hazırlık açısından kritik olduğu vurgulanmıştır.

Afet sonrasında toplumsal eşitsizliklerin daha da derinleşmesine rağmen, kadınların kamusal alanlardaki katılımını artırmak ve bu çabaları şehirlerin genel yeniden inşa süreçlerine dahil etmek için birçok fırsat ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, yapılan

çalışmalar ve Kadın Örgütlerinin Afetlere Müdahale Etkisi Projesi kapsamında kadın toplulukları, yerel yönetimler ve diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen öneriler aşağıda özetlenmiştir:

Kadın Örgütlerini ve Topluluklarını Güçlendirmek

1-Var olan kadın örgütlerinin örgütsel kapasitelerini güçlendirmek, varlıklarını sürdürecekt destek mekanizmaları yaratmak, afetlere hazırlık ve müdahale için kapasitelerini güçlendirmek

2-Afet müdahale deneyimi olan kadın örgütlerinin deneyimlerini aktarabilmesi için deneyim paylaşım platformları yaratmak, birbirinden öğrenme araçları geliştirmek

3-Yeni kadın örgütleri/toplulukları oluşması için örgütlenme imkanları yaratmak:

3.1. Kadınların bir araya geleceği fiziksel ve sosyal anlamda güvenli alanlar yaratmak; topluluk merkezleri geliştirerek kadınların sosyalleşmelerini ve dayanışmalarını desteklemek.

KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

3.2. Kadınların hak bilinci ve eşitlik yaklaşımlarını güçlendirmek.

3.3. Ortak sorun ve ihtiyaçlar için birlikte hareket etme kapasitelerini desteklemek. Özellikle deprem bölgesinde yeniden inşa ve iyileşme süreçlerine kadınların katılımını sağlayacak mekanizmalar yaratmak.

3.4. Oluşan topluluk ve örgütlere yönelik uzun soluklu mentor desteği vermek

4-Deprem bölgesinde kadın örgütlenmesinin halihazırda gelişen olanaklarını kaçırmamak için buralara özellikle yatırım yapmak

5-Kadın örgütlerinin afetlere hazırlık ve müdahalede birbirleriyle koordinasyon içinde olmasının ve işbirliği geliştirmesinin olanaklarını genişletmek

Yerel Kurumların Kapasitesini Güçlendirmek

1-Yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının kadın ağlarını destekleyebilmesi için kapasitelerini artırmak.

2-Cinsiyete duyarlı yönetim ve afet müdahalesi konusunda eğitim ve kaynak sağlamak.

3-Farklı paydaşlar arasında koordinasyon mekanizmaları geliştirerek kadın topluluklarına daha etkili destek sunmak.

Araştırma ve Savunuculuk

1-6 Şubat depremlerinde kadın örgütlerinin deneyimlerinden öğrenmek ve bu deneyimi tüm aktörler ile sektörlerin eşitlikçi yaklaşımı benimsemeleri için kullanılabilir hale getirmek.

2-Afet müdahalesi ve iyileşme süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan politikalar ve uygulamalar için savunuculuk yapmak.

3-Kadın örgütlerinin afet deneyimlerini yaygınlaştırarak olası yeni afetlere karşı kadın topluluklarını güçlendirmek.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, hem mevcut sorunların çözülmesine hem de gelecekteki krizlere daha dayanıklı bir toplumsal yapı oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Ekler

Ek-1: Anket Soruları

1. Örgüt/İnisiyatif/Topluluk adı:

[_____]

2. Örgüt/İnisiyatif/Topluluk merkez ili:

[_____]

3. Örgüt/İnisiyatif/Topluluk adına formu dolduran kişi adı soyadı:

[_____]

4. Formu dolduran kişinin/kişilerin pozisyonu:

[_____]

5. Örgüt/İnisiyatif/Topluluk adına formu dolduran kişi/kişilerin e-posta adresi:

[_____]

6. Kendinizi kadın örgütü olarak tanımlar mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

7. Kendinizi feminist örgüt olarak tanımlar mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

8. 6 Şubat deprem bölgesine yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu?

☐ Evet ☐ Hayır

9. Hangi il/illerde çalıştınız?

☐ Adana ☐ Adıyaman ☐ Diyarbakır ☐ Gaziantep ☐ Hatay ☐ Kahramanmaraş

☐ Malatya ☐ Mardin ☐ Mersin ☐ Şanlıurfa ☐ Derneğin merkez ili

(Deprem bölgesi dışındaki kuruluşlar için) ☐ Diğer: [_____]

10. 6 Şubat depremlerinden önce kurumsal kapasitenizi nasıl tanımlarsınız?

(Çalışan sayınız, 2022 yılı bütçeniz, yürüttüğünüz proje sayısı ve işbirlikleriniz hakkında bilgi veriniz.)

[_____]

KADIN ÖRGÜTLERİNİN AFET MÜDAHALE
ETKİSİ ARAŞTIRMA RAPORU

11. 6 Şubat depremlerinden önce insani yardım deneyiminiz var mıydı?

☐ Evet ☐ Hayır

12. 6 Şubat depremlerine müdahale etmeye nasıl karar verdiniz? Karar sürecinizi anlatınız.

[_____]

13. İlk adım olarak ne yaptınız?

[_____]

14. Bölgeye gittiyseniz nasıl bir bağlantı ile yola çıktınız?

[_____]

15. Deprem bölgesinde yürüttüğünüz çalışmalarda odaklandığınız öncelikli alanlar:

☐ İnsani yardım koordinasyonu / dağıtımı ☐ Eğitim hakkına erişim ☐ Sağlık hizmetlerine erişim

☐ Gıda güvenliği ve beslenme ☐ Topluluk oluşturma ☐ Ekonomik gelişim desteği

☐ Barınma alanlarının iyileştirilmesi ☐ Sivil toplum çalışmalarının koordinasyonu ☐ Çevre sorunları

☐ Şehrin yeniden inşa süreci ☐ Arama-kurtarma ☐ Hukuki destek ☐ Diğer: [_____]

16. Çalışmalarınız ne kadar sürdü?

[_____]

17. Hedef gruplarınız kimlerdi?

☐ Çocuklar ☐ Kadınlar ☐ Gençler ☐ STK'lar/çalışanları ☐ Bakım verenler ☐ Öğrenciler

☐ Yoksulluk koşulları altında yaşayanlar ☐ Yaşlılar ☐ Mülteciler ☐ Engelliler

☐ Yerel yönetimler / çalışanları ☐ Öğretmenler ☐ LGBTİ+ bireyler ☐ Diğer: [_____]

18. Çalışmanızı kaç kişi ile yürüttünüz?

[_____]

19. Nereelerde, kaç kişiye eriştiniz? (Varsa faaliyet raporu linki paylaşınız.)

[_____]

20. Dahil olduğunuz ağlar var mıydı?

[_____]

21. Çalışmanız sırasında karşılaştığınız engeller:

[_____]

22. Önemli bir örnek olay anlatınız:

[_____]

23. Hedef kitlenizden aldığınız önemli geri bildirimler:

[_____]

24. Afet sonrası müdahale deneyiminizi tek kelimeyle tanımlayınız:

[_____]

25. Afet müdahale deneyiminizde öğrendiğiniz önemli bir şey var mı?

[_____]

26. Daha etkili ya da kolay bir müdahale için neler değiştirilebilirdi?

[_____]

27. Gelecekteki afet müdahalesinde daha farklı ne yapardınız?

[_____]

28. Çalışmanızı benzer alanlardaki diğer kuruluşlarla kıyaslarsanız nasıl değerlendirirsiniz?

[_____]

29. Yeni bir afet durumunda benzer bir müdahaleyi yapabilir misiniz?

[_____]

30. Önceki deneyiminizden hareketle neleri farklı yapmak istersiniz?

[_____]

31. Kadın çalışanların/gönüllülerin deneyimi konusunda gözlemlerinizi nelerdir?

[_____]

32. Çalışmanız bittiye neden bitti? Devam etmeyi düşünüyor musunuz?

[_____]

33. Çalışmanız devam ediyorsa nasıl ediyor?

[_____]

34. Formu doldurma motivasyonunuz nedir?

[_____]

35. Eklemek istedikleriniz var mı?

[_____]

36. Kişisel verilerinizin kaydedilmesine onay veriyor musunuz?

☐ Onaylıyorum ☐ Onaylamıyorum

37. Araştırma raporunda kurum isminizin yer almasını onaylıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Ek-2

Odak Grup Görüşme Soruları

1. Nasıl bir araya geldiniz? Hangi ihtiyaçlar sizi bir araya getirdi?
[]
2. Grup olarak devam etmekte nasıl sorunlarla karşılaştınız, bunları nasıl çözdünüz?
[]
3. Bu grubu sürdürme motivasyonunuz nedir? Hayatınıza etkisi nedir?
[]
4. Bu grup olarak bundan sonra ne yapmak istiyorsunuz?
[]
5. Yaşam alanında kadınlar olarak ortak sorun ve ihtiyaçlarınız neler, nasıl çözüm önerileriniz var?
[]

6 Şubat Depremleri Kapsamında
Kadın Örgütlerinin Afet Müdahale Etkisi
Araştırma Raporu
2024